

Servet Yıldırım

servet.yildirim@milliyet.com.tr

İlaç sanayisi ve 'Ar-Ge' desteği

İhracatımızın kilo başına ortalama değerinin 1.5 doların altında seyrediyor olması Türk sanayisinde bir şeyenin ters gittiğinin göstergelerinden biridir. Türkiye'yi orta gelir tuzağına sokan önemli sorunlardan biri ilaç ettiği malların katma değerinin düşük olmasıdır. İthalatta ise tersi durum var. Yani yükte ağır ama pahada ucuz ürünleri satıp, yükte hafif ama pahada pahalı ürün alıyoruz.

Ağırlıklı olarak yüksek ve orta yüksek teknolojlü ürünleri ithal ederken daha düşük teknolojlü ürünleri ihraç eden bir ekonomiyiz. İhracatta deyim yerindeyse biraz hamallık yapıyoruz. Türkiye ekonomisini kırılmış hale getiren yüksek cari işlemler açığının kök nedenlerinden biri üretimin ve ticaretin bu yapısıdır. Çözüm, Türkiye'yi üretmek için ithal etmek zorunda kaldığı girdileri ve mamulleri içeride üretir hale getirmek.

Kilo başına 25 dolar

Geçen hafta Türkiye ilaç sektörünün önde gelen sanayicilerinden Türkiye İlaç Sanayicileri Derneği başkanlığını da yürüten Hasan Ulusoy ile bir araya geldik. Türkiye ilaçta ihracat yapan bir ülke. Sektörde ihracatın kilo başına değeri ise 25 dolar dolayında seyrediyor. Yani ülke ortalamasının çok üzerinde. Hasan Bey, "Biz şirket olarak ithalatımızın üzerinde ihracat yapıyoruz. Şirket olarak cari fazla veriyoruz" dese de Türkiye'nin ilaç ithalatı ihracatından fazla olduğu için ilaç bizde açık veren sektörlerden biri. İlaçtaki dış ticaret açığı 4-5 milyar dolar buluyor. Türkiye'nin ilaçta dışa bağımlılığı azaltılması gerekiyor.

Hasan Ulusoy bunu başarabilmek için sektörün bazı beklentileri olduğunu anlattı. İlk beklenti ilaç fiyatlarının hesaplanmasında kullanılan kurun güncellemesi. "Bizim kurumuz 17 lira. Biz Avrupa'nın en ucuz ilacını alıyor, onu Türk lirasına çevirirken 17 ile çarpıyoruz, 35 ya da 37 ile değil... Bunun yarın yüzde 100 seviyesine çıkamayacağını da bilincindeyiz ama önümüzde bir şey konulmalı.

Mesela denilmeli ki; gelecek sene yetmişe çıkacağız, sonra yüzde seksene çıkacağız. Yani ona göre bir planlama yapabilmeliyiz" diyor. Yılların meselesidir bu kur konusu. Yakın gelecekte çözülür mü? Emin değilim.

Dünya örnekleri var

İkinci beklenti ise ilaçtaki Ar-Ge teşviklerinin artırılması. Ar-Ge konusu sadece ilaçta değil, birçok sektörde ciddi bir sıkıntı. Oysa girdiğimiz orta gelir tuzağından çıkış için gereken adımlardan birisi de Ar-Ge'nin yaygınlaşmasıdır.

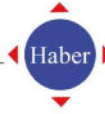
Türkiye'de Ar-Ge harcamalarının milli gelire oranı yüzde 1.5'in altında. Yüksek gelir grubundaki gelişmiş ekonomilerde bu oran yüzde 1.5 ila 3.5 arasında. Mesele bizim de onlar kadar Ar-Ge ve inovasyon yapmamız, bizi üst kademeye taşıyacak yüksek teknolojlü ve katma değerli ürünleri üretiyor olmamızdır.

Hasan Ulusoy Ar-Ge desteği konusunda diğer ülke örneklerini hatırlattı: "Şimdi dünyada tüm devletler ilaç sanayisini Ar-Ge'de destekliyorlar. Bugün Güney Kore'nin, Hindistan'ın, Çin'in, Rusya'nın bu seviyelere gelebilmesinin arkasındaki tek neden bu. Bundan 50 sene evvel ne Hindistan, ne Çin, ne Güney Kore Türkiye'nin ilaç sanayi seviyesinde değildi. Ama bugün gidiyoruz Güney Kore'den teknoloji dileniyoruz, Hindistan'dan teknoloji dileniyoruz. Neden? Çünkü biz geliştiremedik; özellikle biyoteknolojide. Biyoteknolojide onlar fersah fersah ilerlediler."

Bu mesele önemlidir

Ar-Ge meselesi önemli. ISO 500'te yer alan 500 firmanın sadece 265'i Ar-Ge yapıyor. Bunların harcamalarının üretimden satışlara oranı ise yükselerek ancak yüzde 0.48'e ulaştı. İkinci 500'te ise durum biraz daha kötü. O listede Ar-Ge yapan şirket sayısı 227. Ar-Ge harcamaları TL bazında bir önceki yıla göre yüzde 41 ile enflasyonun çok altında artmış.

Orada üretimden satışlara olan oran binde 4 civarında. Tablo bize bu oranların artması için desteğin devreye girmesi gerektiğini anlatıyor. Sektör temsilcisi olarak Hasan Ulusoy, "Orada hakiki destek olması lazım yani sözde destek değil" diyor.

Türkiye'nin 500 büyük şirketinden 100'ü gıda sektöründen

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından hazırlanan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'nın sonuçlarına göre, en büyük 500 şirket 24 sektörde toplandı. Söz konusu araştırmada en fazla şirketin yer aldığı sektör 100 firmayla gıda ürünleri oldu. Gıda ürünleri sektöründeki şirket sayısı önceki yıla göre 6 adet artmış oldu.

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 yılı sonuçları belli oldu. 1968'den bu yana **İstanbul Sanayi Odası** tarafından açıklanan **ISO 500** araştırmasına göre üretimden satışlarda en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Tüpraş'ı 238 milyar liralık üretimden satışlarıyla Ford Otomotiv takip ederken, üçüncü sırada yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı.

ISO 500'de üretimden satışların 2023 yılında yüzde 42,1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını belirten **ISO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, "Üretimden satışlarda büyüme bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023 yılında yüzde 42,1'e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardı ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı" dedi.

GIDA SANAYİ 100 ŞİRKETLE ISO 500'DE LİDER DURUMDA

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'nda en fazla şirketin yer aldığı sektör 100 firmayla gıda ürünleri oldu. Gıda ürünleri sektöründeki şirket sayısı önceki yıla göre 6 adet artmış oldu. Gıdayı 74 şirketle ana metal sanayi, 47 şirketle motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı takip etti. Listede, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatından 35, elektrikli teçhizat imalatından 34, diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatından 30, tekstil ürünlerinin

imalatından 26, kauçuk ve plastik ile fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) sektörlerinden 19'ar şirket yer aldı. Tekstil sektöründen listeye giren şirket sayısının 32'den 26'ya, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı sektöründe faaliyet gösteren şirket sayısının da 40'tan 35'e düşmesi dikkati çekti.

LİSTEDEKİ DİĞER SEKTÖRLER VE ŞİRKET SAYILARI

Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtım ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı 17, kağıt ve kağıt ürünleri 12, giyim 10, madencilik ve taş ocakçılığı ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı 9, bilgisayarlar, elektronik ve optik ürünlerin imalatı 8, diğer ulaşım araçlarının imalatı ise 7 şirketle listede kendine yer buldu. İçeceklerin imalatı ve ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) 6, kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, mobilya ve diğer imalatlardan 4'er, tütün ürünlerinden ise 2 şirket listeye girdi.

Geçen yıl **ISO 500**'de en çok şirketle yer alan gıda sektöründeki 100 işletmenin üretimden satışları 780,5 milyar lira oldu. Onu 764,8 milyar lirayla kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı yapan şirketleri, 400,1 milyar lirayla elektrikli teçhizat imalatı yapan şirketler takip etti.

151 FİRMAYLA İSTANBUL İLK SIRADA

ISO 500'de yer alan kuruluşların bağlı olduğu odalar incelendiğinde 151 firmayla **ISO** en büyük paya sahip oldu. İstanbul'u, 45 kuruluşla Ankara Sanayi Odası, 38'er kuruluşla Ege Bölgesi

Sanayi Odası ve Kocaeli Sanayi Odası, 29 kuruluşla Gaziantep Sanayi Odası, 16 kuruluşla Bursa Ticaret ve Sanayi Odası ve 14 kuruluşla da Kayseri Sanayi Odası izledi.

Depo Photos

KAÇINILMAZ SONUÇ

Stagflasyon tartışması yeniden

Stagflasyon tartışması yeniden ekonomi gündemimize girdi. Enflasyon düşüş eğilimine girse bile Türkiye'nin kendi ortalamalarına göre dahi yüksek seyrettiği için, kaçınılmaz biçimde durgunluk ile enflasyon birlikte yaşanır.

Hayri KOZANOĞLU/5'te

Stagflasyon tartışması yeniden

Enflasyon düşüş eğilimine girse bile Türkiye'nin kendi ortalamalarına göre dahi yüksek seyrettiği için, kaçınılmaz biçimde durgunluk ile enflasyon birlikte yaşanır. Kaçınılmaz sonuç da stagflasyondur

Hayri
KOZANOĞLU
hayrikozanoğlu@mynet.com

STAGFLASYON tartışması yeniden ekonomi gündemimize girdi. Bilindiği gibi stagflasyon yüksek enflasyon ortamında, üretimin ve istihdamın durgunluk göstermesi anlamına geliyor. Enflasyon yüzde 30'un üzerinde kalmayı sürdürürken; işsizliğin %12'yi geçmesini veya iki çeyrek arda arda çeyrekten çeyreğe ekonomik büyümenin eksi çıkmasını pekala stagflasyon olarak adlandırabiliriz.

Uygulanan ekonomi politikaları sonucu varılacak yerin stagflasyon olacağını Mart 2024'te bu sayfalar da belirtmiş, Şimşek ve ekibinin enflasyonu düşürceğimi diye ekonomiyi boğma riskine dikkat çekmiştim. (Stagflasyon çökerek yaklaşıyor, BirGün 19.03.2024). Aslında bu durum ekonomi yönetimi için de sürpriz sayılmaz, hatta bilinçli bir tercih olduğu söylenebilir. Çünkü sürekli talebin zayıflatılmasından, dezenflasyon süreci için bunun gereğinden söz ediyorlar. Zaten siz ücretleri enflasyon altında artırsanız, yüksek faiz politikası izleyerek borçlanarak harcama yapmayı da zorlaştırırsınız; talep haliyle düşer. Programın köşe taşlarından biri de kurun reel anlamda değerlendirilmesi olduğuna göre, ihracatı artırmak için tek koz, asgari ücretin sabit tutulması kalır. Sermayeye yönelik bu destek de ancak şimdiki gibi ihracat gelirlerinin yatay seyretilmesini sağlar.

Enflasyon düşüş eğilimine girse bile Türkiye'nin kendi ortalamalarına göre dahi yüksek seyrettiği için, kaçınılmaz biçimde durgunluk ile enflasyon birlikte yaşanır. Zaten üretimin yavaşlaması ile ortaya çıkacak arza sorunu, yüksek faizin bir noktadan sonra maliyeti de artırmaya başlayınca "stagflasyon" davetiye çıkar.

Bu gidişati dile getirdiğinizde bazı piyasa ekonomistleri, "Şimşek'in doğru politikalarına Erdoğan bile ses çıkartmıyor, kimi çatlak sesler oyunbozanlık yapıyor" deme cüreti gösteriyor. Bir daha tekrarlayalım; Erdoğan ve AKP rejimi ekonomide giden yerin başlıca sorumlusudur. Nebati'den Şimşek'e tüm aktörler ise bu aygıtın gerektiğinde bir gecede değiştirilen dişlileridir. Bizler baştan beri bu iktidara sizin gibi sadece teknik gerekçelerle değil, politik ekonomi anlayışıyla, emekçiler cephesinden karşı çıktık. Bu muhalif tutumumuz da sürdüreceğiz.

Şimdi isterseniz güncel ekonomi veriler üzerinden, 10 maddede ekonominin olası keskin soğuma sürecine daha yakından bakalım:

1) En kritik öncü göstergelerden sayılan sanayi üretimi Haziran ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,5 düştü. Bu oran imalat sanayinde yüzde 6,9'u buldu. Yılın ikinci çeyreğinde de ilk çeyreğe göre yüzde 3,9 zayıflama gerçekleşti. Kapasite kullanım oranı da 2023'ün aynı ayına kıyasla yüzde 1,3 azalarak 75,9 oldu.

2) İstanbul Sanayi Odası'nın derlediği İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) Temmuz'da (üst üste beşinci ay) azalarak 47,2 düzeyinde geriledi. Yeni alınan siparişlerde son 20 aylık dönemin en sert düşüşü kaydedildi. PMI raporuna göre, izlenen on sektörün tamamında yeni siparişler yavaşladı. Üretimde ise giyim ve deri ürünleri dışındaki tüm sektörlerde daralma yaşandı.

“
Ekonomide keskin soğuma “Geliyorum” diyor. Politikalar adeta stagflasyona davetiye çıkarıyor. Art arda açıklanan veriler göre Türkiye ekonomisinin geleceği parlak değil. Ekonomide geline yerin başlıca sorumlusu da Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AKP rejimidir

segmentlerinin her birinde bozulmalar görülüyor. Protestolu senet sayısında 2024 Ocak-Haziran döneminde yüzde 0,5 sınırlı bir artış karşın, futarda yüzde 181,9'luk bir sıçrama gözleniyor. Karşılıksız çeklerde ise durum daha vahim; karşılıksız çeklerin sayısı yılın ilk 6 ayında yüzde 78,7 artarken, tutarın yüzde 254,3'lük bir patlama gösteriyor. Borcunu ödememiş gerçek kişi sayısı 2024 Ocak-Haziran döneminde tüketici kredilerinde 536 bin, bireysel kredi kartlarında 645 bin, toplamda ise 891 bine ulaşmış durumda. Her iki kulvarda da borç takımı kişilerin bulunması nedeniyle toplam sayı daha yüksek değil. Takibe giren alacak oranı genelde yüzde 1,5, bireysel kredi kartlarında yüzde 2,5 olmak üzere düşük bir düzeyde bulunsa da artma eğiliminde. Borcunu ödeyemeyen insanların sayısının TL bazında tahsil gecikmiş alacak oranından daha hızlı artışı ise; dar gelirli, kredi limitleri düşük yurttaşların borç ödeyememe sorununu yasadığı, öntümüzdeki aylarda bu tablonun ağırlaşacağını düşündürüyor.

8) Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı Haziran ayında bir önceki aya göre 0,7 puan artarak yüzde 9,2 düzeyine çıktı. Bu artışın turizm, tanım ve inşaatta istihdamda genislemeye beklenen bir ayda gerçekleşmesi dikkat çekici. İşsiz sayısı 234 bin yükselirken, işgücüne katılanların sayısının 107 bin düşüşü, istihdam edilenlerin sayısının 341 bin gerilemesine yol açtı. Böylelikle çalışma yaşındaki işbaşı yapablenlerinin oranı yüzde 49,3'e indi. Tek bir aylık verinin güvenilirliğinin sınırlı olacağına göz önüne alsak da, işgücündeki azalma

asgari ücretin sabit tutulması nedeniyle aslında şaşırtıcı değil, "Bu ücretle çalışacağıma emek piyasasından çekilirim" deme eğiliminin baş göstergesini düşündürüyor. Diğer önemli bir göstergesi, atıl işgücü oranı da yüzde 29,2'ye ulaştı. Böylelikle 3,3 milyonu işsizler, 3,9 milyonu tam zamanlı çalışmak istediği halde eliks zamanlı çalışmak zorunda kalanlar, 4,6 milyonu ise genellikle iş bulmaktan umudun kesmiş olması nedeniyle aktif iş aramayan, ama bir iş olsa çalışırım diyenler olmak üzere 11,8 milyon yurttaşımız atıl işgücünün parçası oldu. Ekonomik soğumayla birlikte küs aylarında işsizlik oranının yüzde 12'yi geçmesi, özellikle 2024 üniversite mezunlarının iş bulmakta zorlanması beklenmeli. 15-24 yaş arası kapsayan genç işsizliği ise, şimdiden yüzde 17,6 düzeyinde.

9) Haziran ayında cari işlemler dengesi 407 milyon dolar fazla verdi. Net turizm gelirlerinin 4,8 milyar dolar gerçekleştiği bir dönemde sağlanan cari fazla şaşırtıcı değil. Böylelikle 2024'ün ilk 6 ayının cari açığı 16,5 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ancak bu performansa sevinden önce ekonominin yavaşlamasının ödemeler dengesine etkisini de göz önüne almakta yarar var. 2018 kur sokunun ardından hem TL'nin değer kaybının hem de ekonominin yavaşlamasının sonucu olarak, 2019'da 15 milyar dolar cari fazla verildiğini unutmamak. 2024 Ocak-Haziran döneminde ara malları ithalatı yüzde 14,5 azalırken, tüketim malları ithalatı yüzde 19,8 artış göstermiş. Haziran ayında enerjili ürünleri ve altın hariç ithalatın bir yıl öncesine göre yüzde 2,7 azalması ekonomik yavaşlamanın etkilerinin ortaya çıktığını; tüketim mallarının ithalatının ise yüzde 5,0 artış ise, üst gelir grubunun kurun da tepkiyle talebinin güçlü kaldığını gösteriyor.

10) TL ticari krediler yüzde 59, ihtiyaç kredileri ise yüzde 75 faiz oranıyla öngörülen enflasyonun çok üzerinde seyrediyor. Bu durum özellikle reel sektör şirketlerini dövizlerini bozularak dövizle borçlanıp, TL kredi gereksinimlerini karşılama/yüksek TL mevduat kredilerinden yararlanmaya teşvik ediyor. Reel sektör şirketlerinin döviz varlıkların Mayıs'ta 4 milyar dolar gerilerken, döviz borçları da 10,5 milyar dolar artmış; dolayısıyla net döviz pozisyonlarında bozulma 14,5 milyar dolara çıkmış. 2023 sonundan Mayıs'a pozisyon açığı 32,7 milyar dolar yükselmiş. Bu eğilimin sürmesi halinde, öntümüzdeki dönemde olası bir kur sıçramasının reel sektöre ve borç ödemelerinin aksamaması nedeniyle dolaylı biçimde finans kesimine zor günler yaşaması riski artar.

İş dünyasından “satılmayan malın vergisini ödemeyelim” tepkisi

İstanbul Sanayi Odası Başkanı **Erdal Bahçivan**, “Ağustos ayı içerisinde yayınlanan bir kararla bu ay uygulanan enflasyon muhasebesinin özellikle reel sektör ve sanayici açısından haksız bir vergi oluşturacağı net bir şekilde görülmektedir” dedi. Ekonomist Muhammet Bayram ve İTO Meclis Üyesi Numan Sağ CNN Türk ekranlarında Bahçivan’ın sözlerini değerlendirdi. Uzmanlar sanayicinin değerlendirilen satamadığı malı için vergi ödeyeceği ve sanayicinin bu duruma düşmek istemediğini ifade ediyor.

Sağ şunları dedi: Bu düzenleme yeni bir düzenleme değil. Yıllık bazda yapıyordu. Eğer 3 dönem yüzde yüzden fazla enflasyon olursa şirketler bilançolarını buna göre ayarlamak zorundalar. 3 sene önce alınan aracın değeri 1 milyon olarak kaydedildiyse şu an bu aracın bir değerlendirilmesi söz konusu. Ancak piyasa sıkışık olduğu için bu düzenleme bu seneye ertelendi. Şirketlerin aktifleri ve borçlarının bir sene içinde değerlendirilmesi ile birlikte eğer borçlar alacaklara fazla ise bir vergi ödemesi söz konusu. Satış olmadan vergilendirilmiş bir kazanç gibi söz konusu olabilir bu durumda. Satış yapılmadan peşinen vergi alınmış gibi bir algı var şu anda. Bu durumun mülkiyet hakkı gaspı olduğunu

iddia edenler de var. Sıkı para politikası uyguluyoruz. Geçen sene bütçe ne kadar açık vereceği konuşulmuştu. Merkez Bankası da piyasadaki fazla para çekiliyor. Şirketlerin enflasyon muhasebesi ile piyasadaki fazla para hazineye çekilecek. Bütçe denk tutulacağı için burada alınacak bir vergi de var. Ben bu karardan dönüş olacağını düşünmüyorum.

İstanbul Ticaret Odası Meclis Üyesi Numan Sağ ise yeni vergi düzenlemesi hakkında şunları dedi: Enflasyon düzenlemesi yeni bir şey değil. 2004 yılında uygulandı 2005 yılında bilançolar düzeltildi. O düzeltmeden sonra bu olay sadece bir bilanço düzenlemesi gibi anlaşıldı ancak işin içerisinde bir fiktif vergi doğduğunu gördük. Şirketin demirbaşları, avansları, taşınmazları, taşıtları... gibi aktifleri ve diğer iştiraklerin toplamı pasif taraftaki toplamı bize iki şey veriyor. Bilançoların parasal olmayan pasif toplamı, aktif toplamlarından fazla olması halinde amortisman giderleri değerleri düşüldüğünde bir vergi azaltıcı unsur haline geliyor. Parasal olmayan pasif toplamı parasal olmayan aktif toplamından çıkarıldığında dönen kar azalacaktır. Parasal olmayan pasif toplamı parasal olmayan aktif toplamından çıkarıldığında dönen kar azalacaktır.